

Kemiläinens hovedformål har været at fastslå om Ranke har haft en forestilling om det tyske folks særlige mission eller kaldelse og i bekræftende fald hvori denne »Sendung« bestod. M.a.o. var Ranke en nationalist eller chauvinist i traditionel (tysk) forstand?

Efter en omhyggelig og meget interessant gennemgang er Kemiläinens konklusion den, at det tyske folk i lighed med andre ledende kulturfolk – og i en slags vekselvirkning med disse – har været førende m.h.t. virkeliggørelsen af visse principper eller ideer, men at en del af en sådan »mission« allerede har set sin opfyldelse i fortiden, f.eks. i middelalderens tyske kejserdømme. Alene Rankes tro på de germanske og romanske folks principielle enhed udtrykt gennem deres gensidige påvirkning gennem århundreder, i Rankes tid manifesteret gennem »Stormagtsbalancen« i Europa, var i sig selv en hindring for en nationalistisk opfattelse som den »den preussiske historikerskole« gjorde sig til talsmand for.

Faren ved en systematisk opstilling efter emner i et idéhistorisk arbejde er naturligvis at man skal starte forfra i forfatterskabet hver gang man skal gennemgå et nyt emne, hvilket kan bryde sammenhængen i forfatterpersonlighedens udvikling. Det er også klart, at der ligger en sådan risiko når det drejer sig om Ranke, hvis forfatterskab strækker sig hen over en ca. 60-årig periode, fra 1824 og bogstavelig talt lige til hans død i 1886, fylder omtrent ligeså mange bind og spænder over store områder og mange århundreder. Hvad der ikke gør sagen nemmere er at Rankes teoretiske betragtninger ligger spredt ind imellem i disse mange bind, selvom der selvfølgelig er en del at hente i større sammenhæng i enkeltværker som *Zur Kritik neuerer Geschichtsschreiber* (1824) og *Über die Epochen der neueren Geschichte. Vorträge dem Könige Maximilian II. von Bayern gehalten* (1854). Når Kemiläinens arbejde alligevel ikke er faldet fra hinanden i enkeltafhandlinger, skyldes det dels koncentrationen om tyskernes »Sendung«, således at de enkelte emner underordnes dette problem, dels at Rankes synspunkter efter alt at dømme ikke ændrede sig radikalt i løbet af forfatterskabet.

Tilbage er at sige, at denne bog bør være et standardværk i den historiske uddannelse og at dette bør lettes ved at den ikke får lov at forblive relativt skjult i et lærd selskabs publikationsrække, men at den snarest bør oversættes til engelsk og udgives som billigbog, således at den bl.a. kan nå den engelsktalende verden, hvor der, som det fremgår af citaterne i begyndelsen af denne anmeldelse, stadig er et stort behov for oplysning om Ranke.

JAKOB PASTERNAK

HENRY ADAMS: *The History of the United States of America During the Administrations of Jefferson and Madison*. Abridged and edited by ERNEST SAMUELS. *Classic American Historians* (General Editor PAUL M. ANGLE). Chicago and London, University of Chicago Press, 1967. xxii + 425 s. Ill. 76 sh.

Det hører til den amerikanske USA-historikers uddannelse, at han i graduate school skriver et paper, helst et års-paper, om Henry Adams' fremstilling af Thomas Jefferson, dels fordi Jefferson står så problematisk i amerikansk historiografi, dels fordi Henry Adams (1838–1918) i den ene afstemning efter den anden

blandt amerikanske historikere fortsat vurderes som USA's største historiker. Måden han beskrev Jeffersons udenrigspolitik på, kan Samuel F. Bemis, doyen blandt USA's diplomat-historikere, stadig karakterisere som den bedste, uanset at amerikanske historikere senere i snesevis har gennemtrawlet mere begrænsede aspekter af emnet.

Det er derfor kun rimeligt, at man i denne nye historiografiske serie har indlemmet et bind som i forkortet form repræsenterer Henry Adams' klassiske 9-bindsværk om Jeffersons og Madisons administrationer, oprindeligt publiceret i 1889-1891. Adams var den selv-dannede historiker, som skrev under indtryk af den nye »videnskabelige« tyske historieforskning. Han havde undervist i middelalderhistorie og USA-historie på Harvard. Han var New England kosmopolit, kendte de europæiske hovedstæder så godt som Washington og følte på en intens indadvendt måde, at han var af Huset Adams, idet oldefaderen John havde været USA's præsident 1797-1801, bedstefaderen John Quincy Adams ligeledes havde været det 1825-29 og hans fader havde været på nippen til også at komme i Det Hvide Hus. Men Adams i fjerde generation kunne ikke blive den praktiske politiker, New England aristokratiets dage var endt med Borgerkrigen, og han måtte selv nøjes med at blive en »intellektuel«.

Det er Henry Adams kenderen Ernest Samuels, som har foretaget dette udvalg. I betragtning af at Samuels har brugt et livsværk på at skrive Henry Adams' idéhistorisk orienterede biografi (de to første bind kom i 1951 og 1958), vil det være formasteligt at gå i rette med ham for de beskæringer, han har måttet foretage. Men folk som i andet ærinde har måttet slide sig igennem Adams' omfattende produktion – som romanforfatter skrev han to dybsindige politiske romaner ment som sparto til Disraelis forsøg i genren – vil uvægerligt mærke sig nogle af manglerne ved beskæringen.

Hele Aaron Burr sammensværgelsen er simpelt hen skåret ud fordi, som Samuels siger i sin indledning, den del af værket bærer præg af at være taget med, simpelt hen fordi Adams ville have brugt det stof, han havde indsamlet til en bog om Burr, som han havde opgivet. Samuels mener Burr afsnittene er uorganisk føjet ind i Adams' fremstilling. Herom kan der vel diskuteres: Burr episoden viser dels noget væsentligt om den unge Unions manglende stabilitet under Jefferson, dels viser den, hvordan Jefferson og det Demokratisk-Republikanske parti reagerede, og endelig hvorledes Adams behandlede hele spørgsmålet med en ironi, som fik Jefferson til at fremstå som filosof, statsmand, klovn. Den sidste side af Adams' Jefferson portræt har dermed fået mindre vægt i Samuels' udvalg end i Adams' oprindelige fremstilling. Og Adams' »selvbiografiske« og ironiske bestræbelser for bag den objektive, »videnskabelige« facon at få »udredet« Huset Adams' forhold til Virginia Dynastiet og da specielt Jefferson træder i dette bind mindre klart frem end hos Adams selv.

Men med disse kværunderende småbetragtninger af vejen må udvalget selvfølgelig karakteriseres som mønstergyldigt, især fordi udgiveren har valgt ikke at skære i enkelte sætninger eller afsnit, men simpelt hen har udeladt hele kapitler og blokke. Adams' gennemarbejdede akademiske engelsk er dermed fastholdt, endvidere hans berømmede evne til komplekse og koncise persontegninger, ligesom hans suveræne beherskelse af ikke bare sin egen tids dannelse, men også Jeffersons samtids dannelse. I udvalget er fastholdt de ofte optrykte indlednings-

kapitler, hvori Adams opsummerer USA anno 1800: fysisk, geografisk, befolkningsmæssigt i New England, Mellemstaterne, Syden. Dernæst kommer kapitlerne om Jeffersons »demokratiske« tiltrædelse som præsident i 1801, hans køb af Louisiana, hans mislykkede forsøg på embargo i forholdet til England og Napoleon, og derpå kapitlerne om »Madisons krig« med England 1812-15, hvorunder Adams får lejlighed til at vise patriotisk stolthed over USA's krigsindsats til søs. Endelig kommer så efter kapitlet om Ghent-freden (hvor Quincy Adams var med som forhandler) udvalgte afsnit fra Adams' afsluttende epilog-agtige kapitler, hvori der gøres status over USA anno 1817.

Bindet viser Adams' to karakteristiske sider: den alment dannede skribent som samtidig var historiker, plus hans analytiske evne især i tilslutning til repræsentative citater som i sig selv montageagtigt fører fremstillingen fremad og historioGRAFISK svarer til, hvad Adams' gode ven Henry James tilstræbte med »scenic presentation« i sit håndværk: romankunsten.

Hvis de øvrige bind i serien lever op til dette, må serien anbefales. Blandt andre bind kan nævnes: Nicolay and John Hay: *Lincoln* (forkortet ved Paul Angle); George Bancroft: *The History of the United States of America* (forkortet ved Russell B. Nye); og Moses Coit Tyler: *A History of American Literature, 1607-1783* (forkortet ved Archie H. Jones).

ERIK ARNE HANSEN

HELGE KLINT: Militærhistorie. Dansk Historisk Fællesforenings håndbøger. København 1970. 109 sider. 39,75 (26,50) kr.

I serien af DHFs håndbøger er udsendt en introduktion til militærhistorie af oberstløjtnant Helge Klint, der har været leder af Hærstabens militærhistoriske Sektion. Gennem de senere år har Klint samtidig været tilknyttet Historisk Institut ved Københavns Universitet og har som sådan afholdt øvelser over udvalgte militærhistoriske emner især inden for nordisk historie. I 1968 udsendte Klint kompendiet *Militærhistorisk Orientering*, der var beregnet som en kort introduktion til militærhistorien i forbindelse med undervisningen. Kompendiets hovedafsnit var en oversættelse og bearbejdelse af den norske søkrigshistoriker K. Kvams oversigtsartikel med titlen *Militærlitteraturens Klassikere* i Norsk Tidsskrift for Sjøvæsen 1961. Denne artikel havde Klint suppleret med et afsnit om atomalderen samt fortegnelser over de vigtigste hovedværker inden for nordisk militærhistorie og de biblioteker, arkiver og museer, der specielt vil være af interesse for den, som søger militærhistoriske studieobjekter.

Kompendiet er nu blevet udvidet og fremtræder som den her anmeldte bog. Af nye afsnit er der tilkommet et om *Militærhistorisk samvirke over grænserne* og et om dansk sømilitær historieskrivning, som lederen af Marinens Bibliotek, kommandørkaptajn J. Teisen, har skrevet.

Man har længe følt savnet af en introduktion eller en mindre håndbog i militærhistorie og dens særlige problematik. Efter at have fjernet sig fra den opfattelse, at historien var ensbetydende med den politiske og militære historie, har historievitenskaben efterhånden – synes det – ganske negligeret militær- og krigshistorien. Bogen er af Klint blevet forsynet med en indledning om begreberne krigs-